FAN VA TA’LIM YANGILIKLARI
ILMIY-METODIK JURNAL
ISSN 3093-8694 ◆ saen.uz
2026-yil
11(1)-son

UDK: 37.014.5:339.9(575.1)

Tursunboyeva Dilnura,
Paraxatova Dilnora,
Nukus shahri 1-sonli texnikumi maxsus fan o‘qituvchilari

PEARSON XALQARO TA’LIM KOMPANIYASI: ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMIDAGI O‘RNI VA UNING O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMIGA INTEGRATSIYASI ISTIQBOLLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada xalqaro ta’lim bozorining yetakchi ishtirokchilaridan biri hisoblangan Pearson kompaniyasining zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rni, faoliyat yo‘nalishlari hamda ta’lim xizmatlarini rivojlantirish xususiyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Xususan, kompaniya tomonidan taklif etilayotgan BTEC, Edexcel va Pearson Test of English (PTE) ta’lim va baholash tizimlarining mazmun-mohiyati, ularning ta’lim sifatini oshirish, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish hamda ta’lim natijalarini xalqaro mezonlar asosida baholashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, raqamli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish, ta’lim jarayonini mehnat bozori talablariga muvofiqlashtirish va xalqaro kvalifikatsiyalarning ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqot davomida Pearson tajribasining O‘zbekiston ta’lim tizimiga mos keluvchi jihatlari aniqlanib, professional ta’lim muassasalarida xalqaro ta’lim dasturlarini bosqichma-bosqich joriy etish, pedagog kadrlar malakasini oshirish, ta’lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Pearson, xalqaro ta’lim, ta’lim sifati, BTEC, Edexcel, PTE, professional ta’lim, raqamli ta’lim, xalqaro kvalifikatsiya, kompetensiyaviy yondashuv, ta’lim integratsiyasi, mehnat bozori, ta’lim texnologiyalari.

PEARSON: МЕЖДУНАРОДНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ КОМПАНИЯ, ЕЁ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИНТЕГРАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ СИСТЕМУ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. В статье рассматриваются роль компании Pearson в современной системе образования, основные направления её деятельности и особенности развития образовательных услуг. Особое внимание уделяется анализу образовательных и оценочных систем BTEC, Edexcel и Pearson Test of English (PTE), их значению в повышении качества образования, формировании профессиональных компетенций и оценке образовательных результатов на основе международных критериев. Также раскрываются возможности применения цифровых образовательных технологий, адаптации содержания обучения к требованиям рынка труда и использования международных квалификаций. На основе проведённого теоретического анализа определены перспективные направления адаптации международного опыта Pearson к национальной системе образования Узбекистана. Разработаны практические рекомендации по поэтапному внедрению международных образовательных программ в учреждениях профессионального образования, повышению квалификации педагогических кадров, развитию цифровых образовательных ресурсов и укреплению взаимодействия между образовательными учреждениями и работодателями.

Ключевые слова: Pearson, международное образование, качество образования, BTEC, Edexcel, PTE, профессиональное образование, цифровое образование,

международная квалификация, компетентностный подход, интеграция образования, рынок труда, образовательные технологии.

PEARSON: AN INTERNATIONAL EDUCATION COMPANY, ITS ROLE IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM AND PROSPECTS FOR INTEGRATION INTO THE EDUCATIONAL SYSTEM OF UZBEKISTAN

Abstract. This article examines the role of Pearson, one of the major participants in the international education market, in the modern education system, its main areas of activity and the development of its educational services. Particular attention is paid to the content and specific features of the BTEC, Edexcel and Pearson Test of English (PTE) programmes, as well as their contribution to improving educational quality, developing professional competencies and assessing learning outcomes according to international standards. The article also explores the application of digital educational technologies, the alignment of educational programmes with labour market requirements and the importance of international qualifications. Based on the theoretical analysis, the study identifies opportunities for adapting Pearson's international educational experience to the national education system of Uzbekistan. Practical recommendations are proposed for the gradual introduction of international educational programmes into vocational education institutions, improving teachers' professional qualifications, expanding digital learning resources and strengthening cooperation between educational institutions and employers.

Keywords: Pearson, international education, educational quality, BTEC, Edexcel, PTE, vocational education, digital education, international qualifications, competency-based approach, educational integration, labour market, educational technologies.

KIRISH

Jahon miqyosida globallashuv jarayonlarining chuqurlashuvi, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va mehnat bozoridagi tarkibiy o‘zgarishlar ta’lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Bugungi sharoitda mamlakatlar iqtisodiy taraqqiyoti va raqobatbardoshligi nafaqat tabiiy resurslar hamda ishlab chiqarish quvvatlari, balki inson kapitali, bilim, innovatsion salohiyat va zamonaviy kasbiy kompetensiyalarga ega malakali mutaxassislar bilan ham bevosita bog‘liq. Shu sababli ta’lim tizimini xalqaro talablar asosida modernizatsiya qilish, o‘quv dasturlarini mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish, ta’lim oluvchilarda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur jarayonda xalqaro ta’lim tashkilotlari va kompaniyalari muhim o‘rin tutadi. Ular tomonidan ishlab chiqilgan ta’lim dasturlari, malaka standartlari, baholash metodikalari va raqamli o‘quv resurslari milliy ta’lim tizimlarini takomillashtirish, ilg‘or pedagogik tajribalarni o‘rganish hamda ta’lim sifatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish imkonini beradi.

Ana shunday tashkilotlardan biri 1844-yilda Buyuk Britaniyada tashkil etilgan Pearson xalqaro ta’lim kompaniyasidir. Dastlab qurilish va muhandislik faoliyati bilan shug‘ullangan kompaniya keyinchalik nashriyot, ta’lim resurslari, akademik va kasbiy malakalar, baholash xizmatlari hamda raqamli ta’lim texnologiyalari

yo‘nalishlarida faoliyatini kengaytirgan. Hozirgi kunda Pearson xalqaro ta’lim bozorida turli yosh va ta’lim bosqichidagi foydalanuvchilar uchun ta’lim dasturlari hamda baholash xizmatlarini taqdim etuvchi yirik kompaniyalardan biri hisoblanadi.

Pearson tajribasining ilmiy va amaliy ahamiyati shundaki, uning ta’lim mahsulotlari orqali bilimlarni baholash, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish, kasbiy tayyorgarlikni rivojlantirish va ta’lim natijalarini aniq mezonlar asosida o‘lchash mexanizmlarini o‘rganish mumkin. Ayniqsa, BTEC, Edexcel va Pearson Test of English (PTE) kabi dasturlar turli ta’lim ehtiyojlarini qamrab olishi bilan ajralib turadi.

O‘zbekistonda ta’lim tizimini xalqaro standartlarga muvofiq rivojlantirish, professional ta’lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish, yoshlarning xalqaro mehnat bozoridagi imkoniyatlarini kengaytirish va ta’lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish jarayonida Pearson tajribasini o‘rganish alohida ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi Pearson xalqaro ta’lim kompaniyasining faoliyati, ta’lim dasturlari va baholash tizimlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ulardan O‘zbekiston ta’lim tizimida foydalanish imkoniyatlari va istiqbollarini aniqlashdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun kompaniyaning shakllanishi va rivojlanish bosqichlarini o‘rganish, BTEC, Edexcel va PTE tizimlarining o‘ziga xos xususiyatlarini tahlil qilish, xalqaro ta’lim dasturlarining ta’lim sifati va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi ahamiyatini aniqlash, raqamli ta’lim texnologiyalarining imkoniyatlarini baholash hamda Pearson tajribasini milliy ta’lim tizimiga moslashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish vazifalari belgilandi.

MAVZU BO‘YICHA ADABIYOTLAR TAHLILI

Xalqaro ta’lim tizimlarini rivojlantirish, ta’lim sifatini baholash va inson kapitalini shakllantirish masalalari qator xalqaro tashkilotlar hamda ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilgan. Xususan, UNESCO tomonidan tayyorlangan “Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education” hisobotida ta’limning kelajakdagi rivojlanish yo‘nalishlari, teng imkoniyatlarni ta’minlash, xalqaro hamkorlik va ta’lim jarayonini zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy talablar asosida takomillashtirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan [6]. Mazkur yondashuv ta’lim tizimida innovatsion texnologiyalar, hamkorlik va uzluksiz ta’lim tamoyillarining ahamiyatini asoslashga xizmat qiladi.

OECD tomonidan e’lon qilingan “Education at a Glance 2024” hisobotida xalqaro ta’lim ko‘rsatkichlari, ta’lim muassasalari faoliyati, ta’limga yo‘naltirilgan resurslar va ta’lim natijalarini baholash masalalari tahlil qilingan [7]. “OECD Skills Outlook 2023” nashrida esa yashil va raqamli iqtisodiyot sharoitida zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni rivojlantirish, inson kapitaliga investitsiya kiritish va mehnat bozorining o‘zgaruvchan talablariga moslashish masalalari yoritilgan [8].

Jahon bankining “World Development Report 2019: The Changing Nature of Work” hisobotida texnologik taraqqiyot va mehnat bozoridagi tarkibiy o‘zgarishlar sharoitida inson kapitalining ahamiyati, kasbiy ko‘nikmalar va uzluksiz ta’limning zarurati asoslab berilgan [9]. Ushbu tadqiqot natijalari professional ta’lim dasturlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lash va mutaxassislar tayyorlash jarayonida mehnat bozori talablarini hisobga olish muhimligini ko‘rsatadi.

Pearson kompaniyasining rasmiy manbalarida uning korporativ rivojlanish tarixi, ta’lim mahsulotlari, xalqaro kvalifikatsiyalari va raqamli ta’lim xizmatlari haqida ma’lumotlar berilgan [1; 5]. Xususan, Pearson Qualifications materiallarida BTEC, International GCSE va International A Level dasturlarining mazmuni, malaka talablari hamda baholash mexanizmlari yoritilgan [2; 4]. Pearson PTE rasmiy manbalarida esa ingliz tilini xalqaro mezonlar asosida baholash, kompyuterlashtirilgan test tizimi va til kompetensiyalarini aniqlash xususiyatlari bayon etilgan [3].

Ilmiy manbalar va xalqaro tashkilotlar hisobotlarini umumlashtirish shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy ta’lim tizimining samaradorligi ta’lim mazmunining amaliy yo‘nalganligi, baholash mezonlarining aniqligi, raqamli texnologiyalardan foydalanish va ta’lim dasturlarining mehnat bozori ehtiyojlariga mosligi bilan chambarchas bog‘liq.

Shu bilan birga, Pearson kompaniyasining xalqaro tajribasini O‘zbekiston professional ta’lim tizimining xususiyatlari bilan qiyosiy o‘rganish, uning samarali jihatlarini milliy sharoitga moslashtirish va amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy yo‘nalishlardan biri bo‘lib qolmoqda.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, ilmiy umumlashtirish, mantiqiy tahlil va tasniflash usullari tashkil etadi. Mazkur usullar Pearson kompaniyasining faoliyat yo‘nalishlarini, xalqaro ta’lim dasturlarining mazmunini hamda ularni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlarini izchil o‘rganishga xizmat qildi.

Tadqiqotning axborot bazasini Pearson kompaniyasining rasmiy korporativ ma’lumotlari, BTEC va Edexcel kvalifikatsiyalariga oid materiallar, Pearson Test of English dasturining rasmiy ma’lumotlari, UNESCO va OECD tashkilotlarining ta’lim sohasidagi tahliliy hisobotlari hamda Jahon bankining inson kapitali va mehnat bozori rivojlanishiga oid tadqiqotlari tashkil etdi.

Tizimli tahlil usuli yordamida Pearson kompaniyasining ta’lim resurslari, akademik va kasbiy malakalar, baholash xizmatlari hamda raqamli ta’lim texnologiyalaridan iborat faoliyat yo‘nalishlari o‘rganildi. Qiyosiy tahlil asosida BTEC, Edexcel va PTE tizimlarining maqsadi, qo‘llanish sohasi, maqsadli auditoriyasi va baholash xususiyatlari o‘zaro solishtirildi.

Ilmiy umumlashtirish usuli xalqaro ta’lim dasturlarining umumiy xususiyatlarini aniqlash, ularning ta’lim sifati va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi ahamiyatini asoslash uchun qo‘llanildi. Shuningdek, tasniflash usuli orqali

Pearson tajribasidan O‘zbekiston ta’lim tizimida foydalanishning asosiy yo‘nalishlari belgilandi.

Tadqiqotda Pearson xalqaro tajribasini O‘zbekiston ta’lim tizimiga tatbiq etish imkoniyatlari milliy ta’lim standartlari, professional ta’lim muassasalarining imkoniyatlari, pedagog kadrlar tayyorgarligi va mehnat bozori talablarini hisobga olgan holda konseptual jihatdan baholandi.

Mazkur tadqiqot nazariy-tahliliy xususiyatga ega bo‘lib, unda empirik so‘rovnoma yoki eksperiment natijalari keltirilmagan. Xulosalar rasmiy axborot manbalari va ilmiy-tahliliy materiallarni o‘rganish hamda umumlashtirish asosida shakllantirildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida Pearson kompaniyasining shakllanish tarixi, xalqaro ta’lim bozoridagi faoliyat yo‘nalishlari, asosiy ta’lim dasturlari va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish tajribasi o‘rganildi.

Pearson kompaniyasining tarixi 1844-yilga borib taqaladi. Kompaniya Buyuk Britaniyada Samuel Pearson tomonidan dastlab qurilish va muhandislik faoliyati bilan shug‘ullanish maqsadida tashkil etilgan. Keyinchalik uning faoliyati nashriyot, ta’lim adabiyotlari va o‘quv resurslari sohalariga kengaygan. Vaqt o‘tishi bilan kompaniya xalqaro ta’lim bozorida o‘z mavqeyini mustahkamlab, akademik va kasbiy malakalar, imtihon hamda baholash xizmatlari, elektron ta’lim resurslari va raqamli platformalarni rivojlantirgan [1; 5].

Pearson kompaniyasining rivojlanish jarayonini shartli ravishda bir necha bosqichga ajratish mumkin. Dastlabki bosqichda qurilish va muhandislik faoliyati ustuvor bo‘lgan bo‘lsa, keyingi davrlarda nashriyot va axborot materiallari ishlab chiqarish asosiy yo‘nalishga aylangan. XX asr davomida ta’lim bozoriga kirib borish, o‘quv adabiyotlari va ta’lim resurslarini kengaytirish jarayoni jadallashgan. 1990–2000-yillarda xalqaro malaka va baholash xizmatlari rivojlangan bo‘lsa, 2010-yillardan boshlab raqamli transformatsiya, elektron ta’lim va onlayn baholash vositalariga e’tibor kuchaygan. Hozirgi davrda esa kompaniya ta’lim resurslari, xalqaro kvalifikatsiyalar va raqamli baholash xizmatlarini o‘zaro bog‘lagan holda faoliyat olib bormoqda.

Kompaniya rivojlanishining muhim xususiyatlaridan biri ta’lim xizmatlarini diversifikatsiya qilishidir. Ya’ni Pearson faqat o‘quv adabiyotlari bilan cheklanib qolmay, kasbiy va akademik ta’lim dasturlari, xalqaro imtihonlar, raqamli platformalar hamda bilimlarni baholash texnologiyalarini ham rivojlantirib kelmoqda.

Pearson xalqaro ta’lim bozorida taklif etayotgan mahsulotlari orasida BTEC, Edexcel va Pearson Test of English (PTE) alohida ahamiyatga ega. Ushbu tizimlar turli ta’lim ehtiyojlariga yo‘naltirilgan bo‘lib, ularning har biri muayyan kompetensiyalarni shakllantirish va baholashga xizmat qiladi.

BTEC (Business and Technology Education Council) Pearson tomonidan taklif etiladigan kasbiy va texnik ta’lim kvalifikatsiyalari tizimi hisoblanadi. Mazkur

dasturlar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog‘lash, ta’lim oluvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

BTEC dasturlarida ta’lim oluvchilarning bilimlari faqat nazariy ma’lumotlarni o‘zlashtirish orqali emas, balki amaliy topshiriqlar, loyihalar va kasbiy vaziyatlarni hal qilish jarayonida ham namoyon bo‘ladi. Ushbu yondashuv biznes, axborot texnologiyalari, muhandislik, turizm, mehmondo‘stlik va boshqa kasbiy yo‘nalishlarda qo‘llanish imkoniyatiga ega.

Masalan, turizm yo‘nalishida tahsil olayotgan o‘quvchi turistik marshrutlarni ishlab chiqish, turistik xizmatlar bozorini tahlil qilish, mehmonxona xizmatlarini tashkil etish, mijozlar bilan ishlash texnologiyalarini o‘zlashtirish, turistik mahsulotlar uchun marketing rejalarini tayyorlash va xizmatlar sifatini baholash kabi amaliy vazifalarni bajarishi mumkin. Bunday faoliyat ta’lim oluvchining nazariy bilimlarini amaliy ko‘nikmalar bilan mustahkamlashga yordam beradi.

Shu nuqtayi nazardan, BTEC dasturlari professional ta’limni ish beruvchilar talablari bilan bog‘lash, amaliy kompetensiyalarni rivojlantirish va bitiruvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshirishda muhim vosita bo‘lishi mumkin [2].

Edexcel Pearson tarkibidagi akademik ta’lim va malakalar yo‘nalishi bo‘lib, umumiy o‘rta ta’lim hamda xalqaro akademik tayyorgarlik sohasida turli kvalifikatsiyalarni taqdim etadi. Ushbu yo‘nalishda International GCSE va International A Level kabi dasturlar muhim o‘rin egallaydi.

Mazkur dasturlar matematika, fizika, kimyo, biologiya, iqtisodiyot va boshqa fanlar bo‘yicha bilimlarni chuqurlashtirishga qaratilgan. Edexcel kvalifikatsiyalarining asosiy maqsadi ta’lim oluvchilarning akademik bilimlarini belgilangan mezonlar asosida baholash, fanlar bo‘yicha tayyorgarlik darajasini aniqlash va keyingi ta’lim bosqichlariga tayyorgarligini ta’minlashdan iborat. Bunda o‘quv dasturlarining mazmuni, baholash mezonlari va imtihon natijalarining shaffofligi muhim ahamiyat kasb etadi [4].

Pearson Test of English (PTE) esa ingliz tilini bilish darajasini kompyuterlashtirilgan test orqali baholash tizimidir. PTE Academic imtihoni ingliz tilida tinglab tushunish, o‘qish, yozish va gapirish ko‘nikmalarini kompleks baholashga yo‘naltirilgan. Ushbu tizimning o‘ziga xos jihati imtihon jarayonida raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan baholash mexanizmlaridan foydalanilishidir.

PTE natijalari xalqaro universitetlar va ayrim tashkilotlar tomonidan qabul qilinadi. Biroq imtihon natijalarini tan olish talablari universitet, davlat yoki tegishli dasturga qarab farqlanishi mumkin. Shu sababli mazkur testdan foydalanishda tegishli tashkilotlarning amaldagi talablarini hisobga olish zarur [3].

BTEC, Edexcel va PTE tizimlarini qiyosiy o‘rganish ularning maqsadli auditoriyasi va ta’lim natijalari bo‘yicha bir-biridan farqlanishini ko‘rsatdi. BTEC kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga, Edexcel akademik bilimlarni rivojlantirish va

baholashga, PTE esa ingliz tilini bilish darajasini aniqlashga yo‘naltirilgan. Shu bilan birga, ushbu tizimlarni birlashtiruvchi umumiy jihat ta’lim natijalarini muayyan mezonlar asosida aniqlash va baholashga asoslanganligidir.

Pearson faoliyatining yana bir muhim yo‘nalishi raqamli ta’lim texnologiyalarini rivojlantirish hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida ta’lim resurslaridan elektron shaklda foydalanish, masofaviy ta’limni tashkil etish, bilimlarni muntazam baholash va individual ta’lim ehtiyojlarini hisobga olish ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Kompaniyaning MyLab, Mastering va Revel kabi mahsulotlari turli ta’lim yo‘nalishlarida elektron o‘quv materiallari, interaktiv mashg‘ulotlar va bilimlarni baholash imkoniyatlarini taqdim etadi. Bunday platformalar ta’lim oluvchilarning mustaqil ishlashini qo‘llab-quvvatlash, o‘zlashtirish darajasini kuzatish va o‘qituvchilarga ta’lim jarayoni samaradorligini tahlil qilish imkonini beradi.

Raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi: o‘quv materiallaridan elektron shaklda foydalanish, mustaqil ta’lim olishni qo‘llab-quvvatlash, bilimlarni muntazam tekshirish, o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasini monitoring qilish hamda o‘quv resurslarini individual ehtiyojlarga moslashtirish.

Biroq raqamli ta’lim samaradorligi faqat texnologik vositalarning mavjudligi bilan belgilanmaydi. Bunda pedagoglarning raqamli savodxonligi, zamonaviy metodikalardan foydalanish malakasi, internet infratuzilmasi va ta’lim oluvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalari ham muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari Pearson tajribasidan O‘zbekiston ta’lim tizimida foydalanishning bir nechta ustuvor yo‘nalishlarini aniqlash imkonini berdi.

Birinchidan, professional ta’lim muassasalarida BTEC yondashuvlarini o‘rganish va amaliyotga moslashtirish maqsadga muvofiq. Bunda loyihaviy ta’lim, amaliy topshiriqlar, kasbiy vaziyatlarni modellashtirish va ish beruvchilar bilan hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Ikkinchidan, Edexcel tajribasini o‘rganish orqali akademik ta’limda bilimlarni baholash mezonlarini takomillashtirish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va tahliliy yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin.

Uchinchidan, PTE tajribasi asosida xorijiy tillarni baholash jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish, tinglab tushunish, o‘qish, yozish va gapirish ko‘nikmalarini kompleks baholash mexanizmlarini takomillashtirish imkoniyatlari mavjud.

To‘rtinchidan, raqamli ta’lim resurslarini kengaytirish orqali ta’lim oluvchilarning mustaqil bilim olish imkoniyatlarini oshirish va pedagogik jarayonni samarali tashkil etish mumkin.

Beshinchidan, ta’lim va mehnat bozori integratsiyasini kuchaytirish orqali o‘quv dasturlarini iqtisodiyot tarmoqlarining real ehtiyojlariga moslashtirish hamda bitiruvchilarning kasbiy tayyorgarligini yaxshilash mumkin.

MUHOKAMA

O‘tkazilgan tahlillar Pearson xalqaro ta’lim kompaniyasining tajribasi O‘zbekiston ta’lim tizimini modernizatsiya qilishda muhim metodik va tashkiliy imkoniyatlarga ega ekanligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, professional ta’limda amaliy kompetensiyalarni shakllantirish, akademik bilimlarni baholash va raqamli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha kompaniya tajribasi alohida e’tiborga loyiq.

Biroq xalqaro ta’lim dasturlarini milliy ta’lim tizimiga joriy etish ularni to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish bilan cheklanmasligi kerak. Har qanday xalqaro ta’lim modeli muayyan mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy sharoiti, milliy ta’lim standartlari, mehnat bozori talablari va mavjud infratuzilmasi bilan uyg‘unlashtirilgan holda qo‘llanilishi zarur.

Pearson tajribasini O‘zbekiston professional ta’lim tizimiga moslashtirishda, avvalo, BTEC dasturlarining amaliy yo‘nalganligi va kompetensiyaviy yondashuviga e’tibor qaratish lozim. Chunki bugungi mehnat bozorida ish beruvchilar faqat nazariy bilimga ega bo‘lgan emas, balki o‘z kasbiy vazifalarini mustaqil bajara oladigan, muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qiladigan va zamonaviy texnologiyalardan foydalana oladigan mutaxassislarga ehtiyoj sezmoqda.

Xususan, turizm va mehmonxona xo‘jaligi yo‘nalishlarida BTEC yondashuvlarini qo‘llash samarali natijalar berishi mumkin. Mazkur sohalarda ta’lim oluvchilarning mijozlar bilan muloqot qilish, turistik xizmatlarni tashkil etish, xorijiy tillardan foydalanish, turistik mahsulotlarni ishlab chiqish va xizmatlar sifatini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish muhimdir. Shu sababli amaliy mashg‘ulotlar, ishlab chiqarish amaliyoti va real kasbiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlarni o‘quv jarayoniga kengroq tatbiq etish maqsadga muvofiq.

Edexcel tajribasi esa akademik ta’limda baholash jarayonining shaffofligini oshirish, bilimlarni aniq mezonlar asosida aniqlash va ta’lim natijalarini qiyosiy tahlil qilish imkoniyatlarini o‘rganishda ahamiyatlidir. PTE tajribasidan foydalanish esa xorijiy tillarni o‘qitish va baholash jarayonida zamonaviy kompyuterlashtirilgan test tizimlarini takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin.

Shu bilan birga, Pearson tajribasini amaliyotga tatbiq etishda ayrim muammolarni ham hisobga olish zarur. Jumladan, xalqaro ta’lim dasturlarini milliy o‘quv rejalari bilan muvofiqlashtirish, pedagog kadrlarning xorijiy til va zamonaviy metodikalar bo‘yicha tayyorgarligini ta’minlash, ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini rivojlantirish, raqamli infratuzilmani yaxshilash hamda xalqaro kvalifikatsiyalarning huquqiy maqomini aniqlashtirish muhim vazifalardandir. Bundan tashqari, xalqaro dasturlarni joriy etish bilan bog‘liq moliyaviy xarajatlar va ta’lim resurslaridan foydalanish imkoniyatlari ham e’tibordan chetda qolmasligi lozim.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida xalqaro ta’lim dasturlarini bosqichma-bosqich joriy etish, dastlab ayrim professional ta’lim muassasalarida tajriba-

sinov loyihalarini tashkil etish maqsadga muvofiq. Bunda ta’lim dasturlarining samaradorligi bitiruvchilarning kasbiy kompetensiyalari, bandlik darajasi, ish beruvchilarning fikrlari va ta’lim natijalari asosida baholanishi zarur.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, Pearson tajribasini O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish bo‘yicha quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, professional ta’lim muassasalarida BTEC kvalifikatsiyalarini joriy etish imkoniyatlarini o‘rganish va tegishli yo‘nalishlarda pilot loyihalarni tashkil etish zarur.

Ikkinchidan, xalqaro ta’lim dasturlari va baholash metodikalarini o‘rganishga ixtisoslashgan metodik markazlar faoliyatini yo‘lga qo‘yish maqsadga muvofiq.

Uchinchidan, pedagog kadrlarning malakasini oshirish tizimiga kompetensiyaviy yondashuv, loyihaviy ta’lim, xalqaro baholash metodikalari va raqamli texnologiyalar bo‘yicha maxsus o‘quv kurslarini kiritish lozim.

To‘rtinchidan, ta’lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, ish beruvchilarni o‘quv dasturlarini ishlab chiqish va amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish jarayoniga jalb qilish zarur.

Beshinchidan, turizm, mehmonxona xo‘jaligi, gidlik, gastronomiya va turistik marketing yo‘nalishlarida amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan xalqaro ta’lim tajribasidan foydalanish lozim.

Oltinchidan, elektron ta’lim platformalari, interaktiv o‘quv materiallari va raqamli baholash vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.

Yettinchidan, Pearson va boshqa xalqaro ta’lim tashkilotlari bilan malaka oshirish, tajriba almashish va ta’lim dasturlarini o‘rganish bo‘yicha hamkorlik aloqalarini rivojlantirish maqsadga muvofiq.

Sakkizinchidan, xalqaro ta’lim dasturlarining samaradorligini baholash uchun bitiruvchilarning bandligi, kasbiy kompetensiyalari, ish beruvchilar ehtiyoji va ta’lim sifati ko‘rsatkichlarini qamrab olgan monitoring tizimini shakllantirish lozim.

Umuman olganda, Pearson tajribasidan foydalanish O‘zbekiston ta’lim tizimida xalqaro yondashuvlarni rivojlantirish bilan bir qatorda, milliy ta’lim mazmuni va mahalliy sharoitning o‘ziga xos xususiyatlarini saqlab qolishga asoslanishi kerak. Xalqaro tajribaning samarali elementlarini tanlab olish va ularni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish eng maqbul yondashuv hisoblanadi.

XULOSA

O‘tkazilgan ilmiy-nazariy tahlillar Pearson xalqaro ta’lim kompaniyasi zamonaviy ta’lim bozorida ta’lim resurslari, akademik va kasbiy malakalar, baholash xizmatlari hamda raqamli ta’lim texnologiyalarini rivojlantirish orqali muhim o‘rin egallashini ko‘rsatdi. Kompaniyaning xalqaro faoliyati ta’lim jarayonini takomillashtirish, ta’lim natijalarini aniq mezonlar asosida baholash va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlarni o‘rganish imkonini beradi.

Tadqiqot natijasida Pearson tomonidan taklif etilayotgan BTEC, Edexcel va PTE tizimlarining mazmuni, maqsadi va qo‘llanish xususiyatlari o‘rganildi. BTEC

kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog‘lashga, Edexcel akademik bilimlarni xalqaro mezonlar asosida baholashga, PTE esa ingliz tilini bilish darajasini kompleks aniqlashga yo‘naltirilganligi aniqlandi.

Shuningdek, raqamli ta’lim texnologiyalari ta’lim oluvchilarning mustaqil bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish, o‘quv jarayonini individuallashtirish, bilimlarni muntazam baholash va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishda muhim vosita ekanligi asoslandi. Biroq bunday texnologiyalardan samarali foydalanish pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi, raqamli infratuzilma va tegishli metodik ta’minot bilan bevosita bog‘liq.

Tadqiqot asosida quyidagi ilmiy xulosalar shakllantirildi:

Birinchidan, xalqaro ta’lim dasturlarining muhim xususiyati ta’lim natijalarini aniq mezonlar asosida belgilash, baholashning shaffofligini ta’minlash va ta’lim sifatini takomillashtirishdan iborat.

Ikkinchidan, professional ta’limda nazariy bilimlar bilan amaliy kompetensiyalarning uyg‘unligini ta’minlash mehnat bozori talablariga mos mutaxassislar tayyorlashning muhim shartidir.

Uchinchidan, raqamli ta’lim texnologiyalari ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, mustaqil ta’limni rivojlantirish va ta’lim jarayonini samarali monitoring qilish imkonini beradi.

To‘rtinchidan, xalqaro kvalifikatsiyalar va baholash tizimlaridan foydalanishda milliy ta’lim standartlari, huquqiy talablar, pedagogik imkoniyatlar hamda mahalliy mehnat bozori xususiyatlarini hisobga olish zarur.

Beshinchidan, Pearson tajribasini O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish professional ta’lim sifatini oshirish, pedagog kadrlar kompetensiyalarini rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash uchun istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi.

Shu bilan birga, xalqaro ta’lim dasturlarini milliy tizimga tatbiq etishda ularning barcha elementlarini to‘liq ko‘chirish emas, balki samarali jihatlarini mahalliy sharoitga moslashtirish ustuvor ahamiyatga ega. Bunda pilot loyihalarni amalga oshirish, pedagog kadrlarni tayyorlash, ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va natijalarni muntazam monitoring qilish muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Pearson xalqaro ta’lim kompaniyasining ilg‘or tajribasini o‘rganish va uning samarali elementlarini O‘zbekiston ta’lim tizimiga bosqichma-bosqich integratsiya qilish ta’lim sifatini oshirish, zamonaviy kasbiy kompetensiyalarga ega kadrlar tayyorlash hamda mamlakatning xalqaro ta’lim makonidagi integratsiyasini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Pearson plc. About Pearson. Rasmiy korporativ veb-sayt. URL: https://www.pearson.com/en-gb/company/about-pearson.html

2. Pearson Qualifications. BTEC Qualifications. Rasmiy veb-sayt. URL: https://qualifications.pearson.com/

3. Pearson PTE. Pearson Test of English. Rasmiy veb-sayt. URL: https://www.pearsonpte.com/
4. Pearson Qualifications. International GCSE and International A Level. Rasmiy veb-sayt. URL: https://qualifications.pearson.com/
5. Pearson plc. Annual Reports and Financial Statements. Rasmiy investorlar sahifasi. URL: https://www.pearson.com/investors.html
6. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris: UNESCO, 2021.
7. OECD. Education at a Glance 2024: OECD Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2024.
8. OECD. OECD Skills Outlook 2023: Skills for a Resilient Green and Digital Transition. – Paris: OECD Publishing, 2023.
9. World Bank. World Development Report 2019: The Changing Nature of Work. – Washington, DC: World Bank, 2019.
10. UNESCO. Global Education Monitoring Report. – Paris: UNESCO. URL: https://www.unesco.org/gem-report/.